

Eddy de Wind

Auschwitz, ultima stație

Povestea mea din lagăr 1943-1945

Traducere din neerlandeză și note de
ALEXA STOICESCU

HUMANITAS
fiction

Cât de departe sunt acei munți albaștri încețoșați?
Cât de largă este câmpia care se întinde în licărirea
strălucitoare a soarelui de primăvară? Pentru cei liberi,
o zi de mărșăluit. O oră călare, la trap. Pentru noi sunt
mai departe, mult mai departe, infinit mai departe.
Acei munți nu aparțin acestei lumi – nu lumii noastre,
de vreme ce între noi și ei se află sârma ghimpată.

Tânjirea noastră, bătaia sălbatică a inimilor noastre,
sângele care ne năvălește în cap, totul e nevolnic, căci
între noi și acea întindere se află sârma ghimpată.
Două rânduri de sârmă electrică de înaltă tensiune,
deasupra cărora ard becuri de un roșu stins, semn că
moartea ne pândește pe noi toți, prizonieri în acest pă-
trat format din sârma ghimpată și un zid alb, înalt.

Mereu aceeași imagine, mereu același sentiment.
Stăm la geamurile *Block*-urilor¹, privind la zarea

1. Clădirile care îi adăposteau pe deținuți; la Auschwitz
acestea erau construcții de cărămidă, iar la Birkenau și de
lemn. (Toate denumirile și expresiile în limba germană spe-
cifice lagărului, așa cum apar ele în textul original, au fost
păstrate în ediția de față, iar traducerea lor este oferită în no-
tele de subsol.)

ademenitoare, iar pieptul nostru găfâie de încordare și de neputință.

Între noi doi sunt zece metri. Mă aplec pe fereastră, privind libertatea îndepărtată. Friedel nu poate nici măcar asta, ea face parte dintr-o altă categorie de prizonieri. În timp ce eu mă pot mișca încă liber prin *Lager*, lui Friedel nici măcar asta nu-i e permis.

Eu stau în *Block*-ul 9, o baracă obișnuită pentru bolnavi. Friedel e în *Block*-ul 10. Și acolo sunt bolnavi, dar nici nu se compară cu cei din baraca mea. La mine stau întinși în paturi oameni care s-au îmbolnăvit din pricina cruzimii, a foamei și a muncii epuizante. Acestea sunt, firește, cauze naturale, care conduc spre boli naturale, diagnosticabile.

Block-ul 10 este *Experimentenblock*. Acolo sunt femeile, pângărite de sadici autoprocamați profesori, pângărite așa cum nu a mai fost pângărită nici o femeie până acum în tot ce are ea mai frumos: însușirea ei de femeie, posibilitatea ei de a deveni mamă.

Nici femeia, care e silită să suporte asupra-i accesele de pasiune sălbatică ale unei brute nestăvilite, nu e scutită de suferință, însă fapta căreia i se supune fără voință izvorăște din viața însăși, din instinctul pur. Forța care guvernează *Block*-ul 10 nu este dorința explozivă, ci o himeră politică, un interes financiar.

Noi știm toate astea atunci când privim la câmpia din sudul Poloniei, atunci când ne-am dori să alergăm peste luncile și mlaștinile care ne separă de acei Munți Beskizi albaștri de la orizont. Dar noi mai știm și altceva. Știm că pentru noi nu există decât un singur dez-

nodământ, doar o singură eliberare din acest iad de sârmă ghimpată: moartea.

Știm și că moartea ne pândește sub felurite înfățișări. Poate veni ca un vrăjmaș sincer, pe care medicul îl poate înfrunta. Chiar dacă această moarte are aliați mai puțin valoroși – foamea, frigul și paraziții – rămâne o moartă naturală, ce poate fi catalogată drept o cauză oficială a morții.

Însă la noi moartea nu va sosi sub acest chip. La noi va veni negreșit precum a venit la milioanele care ne-au precedat. De venit, sigur va veni, tiptil și invizibil, ba chiar aproape inodor. Dar noi știm că este doar o *Tarnkappe*¹ prin care moartea se sustrage privirii noastre. Știm că această moarte este una în uniformă, căci la robinetul de gaz stă un om în uniformă: SS-istul.

De aceea tânjim atât, privind munții albaștri, încețoșați, care se află la doar treizeci și cinci de kilometri depărtare, dar sunt pentru noi veșnic inaccesibili.

De aceea mă aplec atât de mult pe fereastra care dă spre *Block-ul* 10, unde se află ea.

De aceea apucă ea atât de strâns cu mâinile de zăbrele.

De aceea își odihnește capul, rezemându-l de cerceveaua de lemn, fiindcă tânjirea după mine trebuie să rămână nestăvilită, întocmai precum dorința noastră după munții aceia albaștri, înalți și încețoșați.

1. Glugă fermecată care te face invizibil; motiv prezent în folclor, mitologie și basme (germ.).

Iarba crudă, bobocii maronii ai castanilor gata să plesnească și soarele de primăvară, ce strălucea zi după zi tot mai minunat, păreau să promită o nouă viață. Dar pe pământ se așternuse răceala morții. Era primăvara anului 1943.

Germanii pătrunseseră adânc în Rusia, iar soarta războiului încă nu se întorsese.

Aliații din Occident încă nu puseseră piciorul pe continent.

Teroarea care bântuia Europa lua înfățișări tot mai feroce.

Evreii erau marionetele cotropitorilor, cu care se jucau de-a șoarecele și pisica. Seară de seară, motocicletele horcăiau pe străzile Amsterdamului, cizmele de piele bocăneau, iar ordinele răsunau, răcnite de-a lungul canalelor odinioară atât de pașnice.

Apoi, în Westerbork¹, șoarecele era lăsat iarăși liber – pentru puțin timp. Deseori, oamenii aveau voie să umble liberi prin lagăr, primeau pachete, iar fami-

1. Sat în provincia Drenthe din Țările de Jos, unde s-a aflat lagărul de tranzit pentru evreii neerlandezi și alți deținuți deportați în timpul celui de-al Doilea Război Mondial.

liile rămâneau nedespărțite. Nu-i de mirare că toată lumea trimitea cuminte scrisorile cu „Îmi merge bine“ la Amsterdam, astfel încât ceilalți se predau la rândul lor fără rezistență la *Grüne Polizei*.¹

În Westerbork, evreilor li se dădea iluzia că lucrurile nu aveau să fie atât de grave, că, e drept, în acel moment nu mai făceau parte din societate, dar că urmau să se întoarcă din izolare cândva.

„Când războiul se va sfârși și noi acasă vom reveni“, astfel începea un cântec cunoscut.

Nu doar că nu-și vedeau viitoarea soartă, dar au existat și cei care au avut curajul – sau poate era năluca – de a începe aici o viață nouă, de a porni o familie. În fiecare zi venea în lagăr dr. Mohlhuijsen, reprezentându-l pe primarul satului Westerbork, iar într-o dimineață splendidă – într-una dintre cele nouă zile frumoase din aprilie – s-au prezentat în fața lui Hans și Friedel.

Erau doi idealști. El avea douăzeci și șapte de ani și era unul dintre medicii cunoscuți ai lagărului. Ea abia împlinise optsprezece. Se cunoscuseră în secția în care el ținea hăturile, iar ea era infirmieră.

„Căci singuri suntem câte unul, dar împreună suntem totul“, îi scrisese el atunci în versuri, exprimând corect sentimentele amândurora. Împreună aveau s-o scoată ei la capăt! Poate că reușeau să rămână în Westerbork până la sfârșitul războiului, și dacă nu, aveau să lupte cot la cot în Polonia. Războiul trebuia

1. *Grüne Polizei* sau *Ordnungspolizei*, denumirea forței polițienești din Germania Nazistă (germ.).

să se încheie la un moment dat, nimeni nu credea în victoria germanilor.

Trăiră astfel o jumătate de an împreună. Locuiau în „camera doctorilor“, un separeu din carton aflat în colțul mării barăci cu o sută treizeci de femei. Nu stăteau singuri, în aceeași încăpere era instalat un alt doctor, iar mai târziu au fost nevoiți să împartă spațiul cu încă două cupluri căsătorite. În mod sigur, pentru tinerii însurăți nu erau condițiile potrivite de a-și clădi o viață. Dar toate acestea n-ar fi contat, dacă nu ar fi existat transporturile: o mie de oameni în fiecare dimineață de marți.

Bărbați, femei, bătrâni și tineri, până și bolnavi și bebeluși. Doar un număr infim de oameni, pentru care Hans și ceilalți doctori puteau demonstra că sunt prea bolnavi pentru a sta întinși trei zile în tren, putea rămâne în urmă. Mai erau și cei privilegiați: cei botezați, cei din căsătorii mixte, *Alte-Kamp-Insassen*, deținuții care erau în lagăr încă din 1938, dar și membrii permanenți ai personalului, precum Hans și Friedel.

Lista personalului conținea o mie de nume, dar mereu apăreau din orașe oameni care trebuiau protejați, uneori la comanda nemților, alții deoarece fuseseră cu adevărat cetățeni de vază, dar, de cele mai multe ori, fiindcă erau cunoștințe vechi ale domnilor din Consiliul Evreiesc sau ale *Alte-Kamp-Insassen*, cei care puseseră mâna pe pozițiile-cheie. În acest caz, lista celor o mie era revizuită.

Astfel, în noaptea de luni, 13 septembrie 1943, un angajat al Consiliului Evreiesc veni să-i anunțe pe Hans și Friedel să se pregătească pentru transport. Hans se

îmbracă imediat și făcu turul tuturor celor care lucrau în acea noapte sub presiune maximă pentru transportul săptămânal. Dr. Spanier, șeful spitalului, avea toate motivele să fie supărat. Hans era deja de un an în lagăr și lucrase din greu, iar alții, veniți mai târziu, nu făcuseră nimic. Însă Hans era deja pe lista de personal al Consiliului Evreiesc, iar dacă nici ei nu puteau să-l țină acolo, atunci nici Departamentul de sănătate nu putea face nimic.

La ora opt se aflau deci cu toate lucrurile pe care le aveau la trenul care trecea prin mijlocul lagărului. Era o aglomerație nebună. Bărbații din cadrul Serviciului de Ordine din lagăr și de la Coloana Zburătoare le duceau bagajele la tren, iar două vagoane au fost încărcate cu alimente pentru drum. Infirmierii de la spital cărau în grabă pacienții: cei mai mulți bătrânei cărora, deși nu mai puteau merge, tot nu li se fusese permis să rămână. Căci nici în săptămâna ce urma n-aveau să se poată deplasa mai bine decât în momentul acela. Apoi, cei rămași în urmă. Ei stăteau în spatele cordonului, la câteva zeci de metri de tren, și erau deseori cei care plângeau mai mult decât deportații. În fața și în spatele trenului, câte o mașină cu paznici SS, dar aceștia erau foarte rezonabili, ba chiar îi încurajau pe oameni, fiindcă olandezii nu trebuiau să afle cum erau tratați evreii „lor“ în realitate.

La zece și jumătate: plecarea. Ușile vagoanelor de marfă au fost zăvorâte pe dinafară. Un ultim rămas-bun, cel din urmă făcut cu mâna prin crăpăturile din acoperișul vagoanelor și, astfel, porniră spre Polonia, dar destinația precisă era necunoscută.

Hans și Friedel avuseseră noroc. Erau într-un vagon doar cu oameni tineri, prieteni vechi de-ai lui Friedel din grupul de sioniști căruia ea îi fusese afiliată. Se purtau cu camaraderie și cu bunăvoință. Erau treizeci și opt în vagon, ceea ce era relativ puțin, iar cu chiu cu vai, atârând bagajele de tavan, reușiră cu toții să-și găsească câte un loc pe jos.

Pe drum începu distracția. La prima oprire, SS-iștii intrară în vagoane și le cerură țigările și mai apoi ceasurile. După aceea, veni rândul stilourilor și al bijuteriilor. Băieții nu îi luară în serios și le dădură câteva țigări, pretinzând că mai multe nu aveau. Mulți erau la origine din Germania, nu era prima oară când aveau de-a face cu SS-iștii. Scăpaseră deja o dată cu viață și nici de data aceea nu aveau să se lase păcăliți.

Mâncare nu primiră în nici una dintre acele trei zile și nici nu mai văzură vreodată proviziile din tren. Dar nu conta! Mai aveau destule la ei din Westerbork. Din când în când, câțiva aveau voie să părăsească vagoanele pentru a goli gălețile pline până la refuz. Se bucurau, văzând în orașe urmele bombardamentelor, dar, în rest, călătoria decurgea fără evenimente. În a treia zi, își aflară destinația: Auschwitz. Era doar un cuvânt fără semnificație, nici bun, nici rău.

În acea noapte ajunseră la triajul de la Auschwitz.